

yes, you can

SPEECHEN ALS DE BESTE

Klamme handen, kloppend hart... spreken in het openbaar levert menigeen nachtmerries op. Maar laat je niet kennen: met de tips van het nieuwe boegbeeld van omroep WNL

Eva Jinek kom jij met een dijk van speech.

tekst **Eva Jinek** fotografie **Karen Rosetzsky** @ 100% Halal

Het is overvol en bloedheet in het stadion in Boston. Ik (26, stagiair, paardenstaart, bezweet) sta voor de ingang van de bovenste ring te wachten op Charles Groenhuijsen, de correspondent van de NOS. Hij is binnen om verslag te doen van de Democratische Conventie, het grote ledenfeest van de Democratische Partij. Dat ik net niet binnen sta, is omdat er voor de stagiair geen accreditatie is: de felbegeerde perskaart die alle deuren opent. Maar als ik mijn ellebogen gebruik en mijn nek in een onnatuurlijke bocht wring kan ik een glimp opvangen van wat er daar binnen gaande is.

Daar wordt al dagen uitzinnig gefeest, zoals alleen de Amerikanen dat kunnen: een eindeloze reeks optimistische toespraken, gejoel en geklap, en genoeg vlaggen om de staat Massachusetts mee te bedekken. Op een gegeven moment merk ik, zelfs vanaf de derderangsplek waar ik sta, dat de opwindning stijgt. En ineens staat Charles voor

mijn neus. Hij rukt de perskaart van zijn nek, hangt die om de mijne en zegt: «Dit moet je zien. Naar binnen jij.» De klamme hitte slaat me in mijn gezicht. Even aarzel ik. Ik sta in de nok van het congrescentrum en mijn eeuwige hoogtevrees verlamt me. Ik voel Charles' ogen in mijn rug. Dit is niet het moment om te mekkeren. Beneden op het podium, te midden van duizenden mensen, zie ik een tengere, zwarte man staan die ik nooit eerder heb gezien.

Hij is bezig met het slotakkoord van zijn toespraak. Een melodieuze, aanzwellende rivier van woorden waar hij zijn toehoorders in meevoert. Als hij Amerika beschrijft als het land waar ook een magere, zwarte jongen met een gekke naam het kan maken, kan ik de ontroering in de zaal bijna proeven. Charles staat inmiddels naast me, ondanks onze ene perskaart. De woorden van die onbekende man stromen toe naar een climax waarna de zaal explodeert onder een stortvloed >

van rood-wit-blauwe confetti en ballonnen. Geloof me, ook zonder feestartikelen was zijn toespraak verpletterend.

«Wie was dat?», vraag ik aan Charles. Ik moet zijn naam een paar keer herhalen omdat het zo vreemd in de mond ligt. Barack Obama. Barack Obama. Tot die dag, in 2004, had nog niemand van hem gehoord. *The rest, uiteraard, is history.*

Ik zou het heerlijk vinden om nu te kunnen zeggen dat we het allemaal kunnen leren: speechen zoals Obama. Dat je met een flinke voorbereiding, spitsvondige oneliners en een scheut *yes-we-can*-mentaliteit vijfduizend man verbaal om je vinger kunt winden, en daarna de wereld. Dat is niet zo. Sommigen hebben het talent om van een toespraak een happening te maken, en dat is een zeldzaam talent. Ik ben ook geen Obama. Maar dankzij mijn werk kom ik nog wel eens ergens waar ik ook een verhaal mag houden. En ik weet inmiddels dat je met een flinke voorbereiding, een scheut *yes-we-can* en een paar handzame tips een heel eind kunt komen.

DRIEKWART VAN HET WERK

Of je nu tweehonderd gasten moet vermaken op het huwelijk van je zusje, topambtenaren moet toespreken over de misstanden binnen de zorginstelling waar je werkt of drie slaperige IT'ers wil overtuigen van de noodzaak van een nieuwe website: een goede voorbereiding is driekwart van het werk. Je bewijst jezelf een enorme dienst als je zorgt dat je alle ins en outs kent van het onderwerp dat je wil bespreken. Alleen dan is er ruimte om creatief met de materie om te gaan, en eventueel te improviseren. Helaas word je meestal niet gevraagd om uit te wijden over een onderwerp waar je je toevalligerwijs al jaren in hebt verdiept (Benicio del Toro – wel/niet aantrekkelijk?, strategisch inkopen tijdens de Drie Dwaze Dagen, alle mislukte relaties van je beste vriendin). Toen ik vorig jaar de Marie Claire Prix de la Mode mocht presenteren bestond mijn voorbereiding uit het doorpluizen van de geschiedenis, missie en doelgroep van het blad *Marie Claire*, het bestuderen van cv's van en artikelen over alle winnaars, een lijst van noemenswaardige evenementen die zich in het Concertgebouw hadden afgespeeld en het analyseren van de juryrapporten. Neurotisch? Ongetwijfeld, maar alleen daardoor wist ik met wie ik te maken had, en vooral: wat ik wilde vertellen. Pakweg 85 procent van de informatie die ik had verzameld, kwam nergens in mijn presentatie terug. Maar door me erin te verdiepen, ontdekte ik gaandeweg de belangrijkste boodschap die ik wilde overbrengen.

EÉN BOODSCHAP

Die ene boodschap. Het klinkt zo eenvoudig, maar in de praktijk verzanden veel toespraken in zompige moerassen waarin

TEKST DIE NIET BIJDRAAGT
AAN JE BOODSCHAP,
MOET GEOFFERD.
WEES GENADELOOS

hoofd- en bijzaak nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. De eerste stap is vaststellen wat jouw publiek zeker moet weten als je uitgesproken bent. Schrijf alles wat je te binnen schiet op. Leg de lijst weg, lak je nagels, lees de krant. Kijk daarna nog eens kritisch naar die lijst en bepaal dan wat het allerbelangrijkste is. Uiteindelijk is dat je kernboodschap, en alles wat je in je speech vertelt moet die ene boodschap ondersteunen. Elke anekdote, elke grafiek die je tevoorschijn tovert, elk verband dat je legt, staat in dienst – direct of indirect – van die ene boodschap. Die boodschap moet ook in een compacte zin te vatten zijn. Een compacte zin die je hoogbejaarde buurvrouw ook begrijpt.

Om nog eens uit de praktijk te putten: vorig jaar presenteerden Ivo Niehe en ik de feestelijke opening van het DeLaMar Theater van Joop van den Ende. Uiteraard had ik, zoals het een professionele neuroot betaamt, alles over het theater en Joop van den Ende verslonden. Over de roemruchte geschiedenis van het theater dat er eerst zat, over de architectonische hoogstandjes die nieuw en oud tot een organisch geheel smeden, over de bijzondere levensloop van Van Den Ende zelf. Afijn, je begrijpt dat mijn lijst veel weg had van een toespraak van Castro in z'n hoogtijdagen. Ik legde mijn tekst weg, lakte mijn nagels voor de derde keer die dag, en toen wist ik het. Om het inspirerende levensverhaal van Joop van den Ende kon ik niet heen. De 'eenvoudige' jongen uit Amsterdam-West die het

schopte tot mediamagnaat met als pièce de résistance de vervolmaking van zijn levenslange droom: een eigen theater. Een beter verhaal dan welke denkbare Hollywoodfilm dan ook. Dit was mijn belangrijkste boodschap. En dat betekende dus ook: *kill your darlings*. Alle opmerkelijke vondsten die ik had gedaan, alle pareltjes die ik had ontdekt bij het inlezen, moest ik weglaten. Als het niet bijdraagt aan de kracht van je boodschap, moet het geofferd worden. Wees genadeloos.

AUTHENTICITEIT

«Omstreeks zestienhonderd uur verschool de hoofdverdachte zich in een kunstmatig aangelegd park. Agenten ter plaatse hebben doorgecommuniceerd aan leidinggevendend dat zich mogelijk een minder gewenste situatie voordeed...» *Quoi?* Je ziet het regelmatig op televisie voorbijkomen: lui in functie die ineens als buitenaardse wezens beginnen te brabbelen omdat

ze voor een camera staan, om vervolgens verstrikt te raken in hun eigen jargon. Bij speeches wil dat fenomeen zich ook nog wel eens voordoen. Gebruik altijd je eigen woorden, je eigen uitdrukkingen en je eigen ideeën. Struikelen over een ingewikkelde formulering, of een beroemd citaat verkrachten omdat je het net niet helemaal begreep, is dodelijk. Want mensen hebben een neus voor onoprechtheid, zoals kinderen angstzweet ruiken op het schoolplein. De meest effectieve sprekers zijn de mensen die iedereen begrijpt.

GEESTIG EN PERSOONLIJK

Ze zeggen wel eens dat alcohol het glijmiddel van de samenleving is, maar humor doet ook wonderen. Hoe serieus het onderwerp van je speech ook is – er is altijd ruimte voor lucht, voor humor. Met ruimte bedoel ik eigenlijk: behoefte. Natuurlijk kunnen professionals een uur lang onafgebroken luisteren >

EEN BEROEMD CITAAT VERKRACHTEN OMDAT JE HET NET NIET HELEMAAL BEGREEP, IS DODELIJK

naar jouw betoog over de aanbesteding van een nieuw kantoorpand, en natuurlijk ben je geen stand-upcomedian, maar smaak zit in variatie. En een uur lang bloedjeserius oren is best... saai. Humor geeft je publiek de gelegenheid om even te lachen, geluid te maken, te verzitten. Het prikkelt en ontspant, en maakt je publiek daarmee ontvankelijker voor de rest van je toespraak. Let wel: humor is extreem persoonlijk. Doe niets wat niet bij je past. Ga in godsnaam geen moppen tappen (tenzij je dat net zo goed kan als mijn vriendin B., maar dat is iets voor een heel ander artikel). Als je van jezelf weet dat humor, op z'n zachtst gezegd, niet je sterkste kant is, kies dan voor lucht in

de vorm van een persoonlijke observatie. Wees daar niet bang voor: we zijn allemaal mensen. Hoe meer mensen zich in jouw verhaal herkennen, des te effectiever de boodschap.

STILTE AUB

Met deemoed denk ik nog wel eens terug aan die invaljuf Duits op mijn middelbare school. Terwijl zij zich wijdde aan een doorwrochte analyse van negentiende-eeuwse Duitse literatuur, gooiden een paar baldadige klasgenoten M&M's, gummetjes en andere kleine projectielen tegen het bord. Ogenscheinlijk onbewogen bleef ze doorpraten. Best gek, want onze les had inmiddels veel weg van een Colombiaanse guerillaoorlog. De onverdeelde aandacht van je toehoorders opeisen – en vasthouden – is niet eenvoudig. Maar als je er eenmaal staat, ben je verplicht af te dwingen dat er naar je wordt geluisterd. Een fijne tactiek als je geroezemoes hoort: «Sorry dat ik jullie onderbreek. Ik merk dat er wat vragen zijn. Ja, inderdaad, daar achterin. U in het rood, meneer. Gaat u vooral even staan. Zeg het maar.» Doe het met een knipoog, en reken maar dat ze stil zijn.

MAMA, HOE LANG NOG?

Je wil het goed doen, je wil geen detail overslaan, je wil indruk maken op die knapperd van de HR-afdeling, je wil... Ja, maar

intussen heeft de helft van je toehoorders last van spontane wegtrekkers, en begint de andere helft stiekem met zijn telefoon te spelen. We zien op tegen spreken in het openbaar, maar als het eenmaal zover is zijn we vaak met geen bulldozer van het podium te krijgen. Terwijl de gemiddelde volwassene een schrijnend korte aandachtspanne heeft. Dat verander je niet, hoe sprankelend je toespraak ook is. Houd het dus kort.

HAPPY END

We hebben het allemaal wel eens gezien, we zijn het allemaal wel eens geweest: vlekkerige, roodaangelopen leerling/student/collega worstelt zich door een spreekbeurt of presentatie heen, en eindigt, op fluistertoon met: «Nou, dit was het.» Een klassieke doodzonde. Mensen onthouden al zo weinig, maar je slotwoord bepaalt in grote mate het gevoel waarmee je je toehoorders achterlaat. Besteed extra aandacht aan je opening en afsluiting. Zet je toehoorders op het verkeerde been, intrigeer met een verbijsterend voorbeeld, grijp ze bij de kladden. Als je afrondt, zorg dat niet aan je gezicht te zien is dat je intens opgelucht bent dat het einde nabij is. Kin omhoog, stem op sterkte en krachtig eindigen. Een applaus moet niet plichtmatig zijn, maar een vanzelfsprekende interpunctie na jouw laatste woorden.

'DIE FOR FASHION' – MAAR NIET OP HET PODIUM

Hij staat je vast beeldig, die *nude*-kleurige zijden jumpsuit waar je met geen goed fatsoen een onderbroek onder aan kunt. Maar ben je er nog zo blij mee als je voelt dat je van de spanning een klamme rug krijgt? En dat de hele zaal dat ook kan zien? Denk zorgvuldig na over wat je aantrekt voordat je moet optreden, zodat je er in ieder geval tijdens je optreden geen seconde meer aan hoeft te denken. Elke afleiding op het moment suprême haalt je weg bij je boodschap, en vergroot de kans op fouten. Geloofwaardig is iemand die zelfverzekerd is – niet iemand die krampachtig haar armen als een gemummificeerd lijk langs haar lijf houdt omdat ze denkt dat de zaal kan zien dat ze zweet als een wild varken.

GENIETEN

Ik was het bijna vergeten. In deze luidruchtige wereld komt het niet zo vaak voor dat mensen aan je lippen hangen om te horen wat jij weet, vindt en denkt. Kijk die zaal in. Adem rustig. Neem je tijd. En geniet van het moment. Het is voorbij voordat je het doorhebt. ■